

SREDNJI VEK

Nastopi za antiko, in sicer leta 476. Že v 4. in 5. stol. se pričnejo pojavljati srednjeveške značilnosti. Zaključni se leta 1492.

ANTIKA: središče je človek

SREDNJI VEK: središče sta bog in cerkev

Srednjeveško literaturo je zelo zaznamovalo krščanstvo.

V Italiji pride za srednjim vekom renesansa že v 14. stol.

Sholastika je filozofski nauk, ki je v srednjem veku poskušal utemeljiti pomen boga in cerkve. Najpomembnejši sholastiki so bili: Tomaž Akvinski, Avrelij Avguštin.

JEZIKI SREDNJEVEŠKE KNJIŽEVNOSTI

LATINŠČINA

Velik del srednjeveških besedil je bil še vedno napisan v latinščini. Ta besedila so bila tako posvetna kot cerkvena. Avtorji slednjih so bili zgodnji oznanjevalci krščanstva, in sicer menihi in duhovniki.

Od literarnih zvrsti in vrst se znotraj pesništva razvije predvsem himnika (prevladujejo himne, hvalnice). Najbolj je znan avtor Frančišek Asiški. Pesništvu sledi osebnoizpovedna kratka proza; avtor je Avrelij Avguštin (Izpovedi). V latinščini je napisana tudi cerkvena dramatika. To so bile duhovne igre in liturgične drame. Prve so se pojavile v 10. stol.

NOVI JEZIKI EVROPSKIH NARODOV

1. Junaška epika

- Pesem o pohodu Igorjevem (Rusija)
- Pesem o Rolandu (Francija)

V Francoski literaturi se razvijejo posebne junaške pesmi oz. epi, ki se v originalu imenujejo Chansons de Geste. Pomenijo pesmi o junaških dejanjih.

- Pesem o Cidu (Španija)
- Pesem o Nibelungih (starogermanski jezik); začetek 13. stol.
- Beowulf (stara angleščina)

Je najstarejši ohranjeni ep. Čas: med 7. – 9. stol. je nastajal, zapisan pa je v 11. stol. Ep v celoti govori o poganih.

- Islandske sage

Nastajale so na severu. Gre za kratka prozna besedila, ki so bila zapisana v 12. in 13. stol.

2. Viteški romani

Romani so govorili o viteških junaških dejanjih. Roman ~ besedilo napisano v kateremkoli romanskem jeziku.

Najbolj znan je Perceval ali Zgodba o gralu. Napisal ga je Chretien de Troyes (Kreten iz Troje). Znan je tudi roman o Tristanu in Izoldi, ki je bil napisan šele ob koncu 19. stol. Zapisal ga je Joseph Bedier.

3. Trubadurska (provansalska) lirika

Ohranjena je v provansalskem jeziku.

Beseda trubadur pride iz provansalske besede trobar najti (najti spev, pesem). Po večini so bili trubadurji viteškega rodu, njihova poezija pa je bila namenjena dvoru. Peli so o ljubezni in dekletih, ki jim ljubezen niso vračala.

Trubadurska ljubezen pomeni hrepenenje po nedosegljivi dami, ženski, ki jo trubadur obožuje, ko idealizira in ji je brezmejno vdan. Bistvo take ljubezni je v njeni nedosegljivosti, a prav to je tudi njen čar.

4. Španske romance

Gre za ljudske pesmi španske dežele, ki so nastajale od 13. – 15. stol.

DANTE ALIGHIERI

Dante Alighieri je najpomembnejši avtor srednjeveške literature. Uvedel je nov slog, tako imenovani **sladki novi slog** (dolce stil nuovo). K oblikovanju tega sloga ga je navdušila Beatrice. To se opazi tudi v njegovem prvem pomembnejšem delu *Novo življenje* iz leta **1292**. To delo je v celoti posvečeno Beatrice.

Ljubezen je pri Danteju, če jo primerjamo s trubadursko bolj **poduhovljena** in **osebna**. Izraža individualna ljubezenska **čustva**. Dante je s tem že postavil temelje novoveškemu pojmovanju ljubezni. Ljubezen je za Danteja idealna. Njegova ženska je nebeške lepote, duhovne popolnosti. V njej se kaže moč in plemenitost vzvišenega pojmovanja.

Božanska komedija

Delo je nastajalo od **1309 – 1321**.

Dante je to delo poimenoval le Komedija. Besedo komedija moramo razumeti po srednjeveško, ki se začne **žalostno** in konča **srečno**.

Božanska komedija ima zelo premišljeno zunanjo zgradbo, in sicer je sestavljena iz **treh** delov: pekla, vic in nebes. Vsak od teh delov ima **33 spevov**. Če temu dodamo še uvodni spev ima Božanska komedija **100 spevov**. Taka premišljena zgradba Božanske komedije je povezana s srednjeveškim verovanjem v mistiko števil (verovanje v moč števil). Božanska komedija je **literarnovrstni ep**.

1. kitica pomeni pesnikovih 35 let, ko se je podal na svoje onostransko potovanje, in sicer je bilo to na Veliki petek 1. aprila.

Gozd črni – prisposoba grešnega življenja in konkretnih zablod v katerih je taval Dante v svojem življenju.

Odgovori: str. 165

1. a) Dante v gozdu sreča leoparda, leva in volkuljo. Iz svojega znanja o naravi izvem, da so te živali zveri in, da so močne. Človek pripisuje naslednje vedenjske značilnosti:
leopard □ nečistost, krutost, ošabnost, lakomnost, oholost
lev □ napuh, krutost, ošabnost, lakomnost, skopost
volkulja □ pogoltnost, sebičnost

b) Po mojem imajo te zveri vlogo, da ponazarjajo tri človekove glavne grehe.

2. Dante govori o Vergilu. Menim, da želi s temi besedami povedati, da ta neznanec ni ravno najboljši po srcu. Vodi ga iz pekla do vic, v nebesa pa ga vodi Beatrice.

Dantejevo delo Božanska komedija je **največja** alegorija v svetovni literaturi. V njej avtor prikazuje svoje alegorično potovanje v onostranstvo skozi pekel, vice in nebesa. Namen Dantejevega pisanja pa je prikazati strahotne **posledice** greha in človeka spodbuditi k dobremu.

Alegorija pomeni figuro ali stilno sredstvo, ki predstavlja **pojmovno-idejni** svet s pomočjo konkretnih likov in prizorov. Pri tem pomen podobe ni jasen iz nje same, ampak je razumljiv samo iz pojma, ki ga predstavlja. Alegorije so bile zelo pogoste v **srednjem veku** in **baroku**, in sicer za ponazoritev filozofskih in teoloških vsebin. Ni nujno, da je alegorija umetniško delo v celoti, tako kot je to pri Danteju. Lahko se pojavi samo kot del neke umetnine. Božanska komedija je literarno vrstno in literarno vrstno tako imenovani **versko-alegorični ep**.

Božansko komedijo je nazadnje prevedel Andrej Capudri.

Smrt grofa Ugolina

Odgovori: str. 165

3. a) Vsaka kitica obsega **3 verze**.

b) Sestavljen je iz **11 zlogov**. Poudarjenih je **5 zlogov**, nepoudarjenih pa **6**. Stopica je **jambski enajsterec**: U - | U - | U - | U - | U - | U

c) Rima je: a, b, a, b, c, b, c, d, c □ **verižna rima**. **Tercina** je trivrstična kitica, ki je napisana v jambskem enajstercu in povezana z verižno rimo.

4. Grof Ugolini je bil zaradi izdajanja v politiki zaprt skupaj s svojimi sinovi in vnukom v stolp družine Gualandi. Tam vsi po vrsti zaradi lakote tudi umrejo. Dante meni, da ni bilo treba zapreti tudi sinov in vnuka v ječo. Zadnja kitica govori o Dantejevem stališču.

SREDNJI VEK NA SLOVENSKEM

- Brižinski spomeniki
- Stiški rokopis: prva v slovenščini objavljena pesem
- Rateški / Celovski rokopis
- Starogorski rokopis
- Škofjeloški rokopis: prva poimenovanja mesecev

Januar (prosinec), februar (svečan), marec (sušec), april (mali traven), maj (veliki traven), junij (bobov list), julij (mali srpan), avgust (veliki srpan), september (poberuh), oktober (listognoj), november (kozoprsk), december (gruden).

Brižinski spomeniki imajo zelo preiščeno zgradbo. V 56. vrstici pride do **preobrata**.

Homilija je preprosta **pridiga** na podlagi odlomka iz Svetega pisma. Sodi med **polliterarna** besedila. Veda o homiliji se imenuje **homilitika**.